

מראי מקומות- חולין פ"ג

מכירה, ואם לא הודיעו הו"ל מקח טעות, שהרי ע"מ לשוחטו היום לקחו, דמסתמא יכול הוא לשחוט. והוסיף דכ"ז בד' פרקים הללו, אבל בשאר ימות השנה, אע"פ שאין המוכר צריך להודיעו, מ"מ הלוקח צריך לשואלו, שהרי איך יביא עצמו לידי ספק תורה, רק שאין המוכר צריך להודיעו קודם המכירה, ואין כאן משום מקח טעות אם נמצא דלמעשה מכר האם באותו היום. אבל הרשב"א כ' דאין צריך לשאול לו כל ימות השנה, ויכול לתלות דלא הי' לה בן כלל, או שיש לבן זה אם קיימת, או שמא לא מכרה לאחר, ואף אם מכרה לאחר, שמא לא לשוחטה באותו יום, הלכך אין חוששין לה מספק כלל, ואי"צ לשאול. והוכיח כן, דאם הי' צריך לשאול, א"כ מה הוסיף חכמים בתקנתן שיוודיע לו המוכר, הרי בלא"ה הוא ישאול ולא יבא לידי איסור, וא"כ במה חששו, אע"כ דבשאר ימות השנה אי"צ לשאול

[אולם הרמב"ן כבר דחה הוכחה זו, דאי' נפק"מ לענין מתי צריך להודיעו, דבד' פרקים צריך להודיעו מקודם, ואם אינו מודיעו הוי מק"ט, דלא ככל השנה].

(ד) **בד' פרקים, וכו'- כ' רעק"א** דנקט ד' לאפוקי שלא תאמר דתנא ושייר, וה"ה בערב י"ט הראשון של סוכות ויו"ט האחרון של פסח, וחד מכל יו"ט נקט, קמ"ל.

(ה) **והא לא משך, וכו'-** לכאור' משמע ממהלך הסוגיא דאין כאן תקנה מיוחדת להכריח השוחט לשחוט בד' פרקים הללו, אלא דבד' פרקים הללו קונה חלק של הבהמה, או משום דזכות הוא לו או משום דמוקמינן לה על דין דאורייתא דמעוות קונות, וממילא יש להקונה חלק בה, וממילא יכולין להכריחו לשחוט. אבל ע' בשפת אמת בעירובין (פא:), דכ' דמה שיש לו חלק בה אינו סיבה שיכול להכריחו לשחוט, אלא דזהו תקנה מיוחדת דמשחיטין אותו, וכל קו' הגמ' והא לא משך היינו משום דנראה מהא דאם מת דההפסד ללוקח, דע"כ קנה חלק בה, אבל בעצם אי"ז ענין להתקנה כלל.

(א) **אכל שני גידין משתי ירכות... ומה התם** דגופין מוחלקין פטרי רבנן, הכא לא כ"ש- ומבואר בסוגיין דב' גידין לא חשיב גופין מוחלקין, ויש לעי' בגדר הדבר. וכ' התוס' רי"ד (קידושין עז:): דלא אמרי' גופין מוחלקין אלא בבעלי חיים, אבל בשחוטין לא אמרי' גופין מוחלקין, משום דלא חשיבי, ואם אכל חלב מכמה בהמות בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת. וע' במשנה למלך (איסורי ביאה א', א'), שהביא מתוס' בזבחים (דף ע"ח, ד"ה הפיגול) דחולק על התור"י, דו"ס"ל דאפי' בשחוטין שייך גופין מוחלקין. וע"ע במהר"ם כאן דנתקשה בזה, למה זה לא נקרא גופין מוחלקין, וכ' דלא נקרא גופין מוחלקין א"כ אין האיסור שוה, וכמו הא דאי' כאן שיש איסור אותו ואת בנו, וגם איסור בנו ואותו (עכ"פ לשי' הר"ן, דס"ל דסומכוס אינו חולק על הסיפא). אבל כאן, דאיסור א' הוא של גיד הנשה, בזה לא הוי גופין מוחלקין, אף דמגופים שונים הם

[ולפי"ז מיושב דברי תוס' בזבחים מסוגיין, אבל דברי המהר"ם צ"ע, הרי מצנינו לענין חמש נדות, למשל, דהוי גופין מוחלקין, אף דאיסור א' הוא, וצ"ע].

(ב) **כגון דלית ב' כזית- פרש"י**, דהיינו בשניהם, אבל א' מהם הי' בו כזית, ור' יהודה ס"ל דאינו חייב אלא על זה שהי' כזית, ות"ק ס"ל דחייב על שניהם משום ברי'. עוד הביא רשי מאית דמפרשי דלית ב' כזית בחד מינייהו, אלא בתרווייהו. והק' רש"י ע"ז, דאם אכלן לשניהם בכדי אכילת פרס, היינו בב"א, ואי לאחר כדא"פ, תו לא מצטרפי. וע' ברשב"א דהק' על פשט א' של רש"י, דאם מיירי דא' מהן יש בה כזית וא' אין בה, הו"ל לפרש כן. ולכן כ' דפי' האחרון נראה יותר, כגון שאכלה בזאח"ז בב' התראות בתוך כדא"פ, דלפי רבנן דס"ל דלוקה משום ברי', א"כ הו"ל ההתראה מחלק בין האכילות, ולוקה שתים. אבל לפי ר' יהודה, דאינו לוקה על ברי' בגיד הנשה, א"כ בזה אין ההתראה מחלק באכילה אחת, ושפיר מצטרפין.

(ג) **בארבעה פרקים צריך להודיעו, אמה מכרתי, וכו'- כ' הרמב"ן** דהיינו דצריך להודיעו קודם

שניהם, ע"י שיכסה הדם בלילה [ולכאור] גם אפשר להק', למה באמת אסור לשחוט ביו"ט, הרי יכול לקיים מצות כסוי הדם בלילה]. ותי' דעיקר מצות כסוי הוא לכסות הדם תיכף כשיצא הדם מהנשחט, ולא יאוחז. אבל ודאי אין לעשות כן לכתחלה, להמתין עד הלילה, ואינו מקיים המצוה על בורי' ע"י כן, ולכן ס"ד שהעשה ידחה הלאו כדי לקיים המצוה על בורי'. וע"ע שם שהביא מר' יונה דס"ל שצריך לברך על כסוי של הכוי, מפני שהוא ספק דאורייתא, ומשמע מהא דאין מברכין על דמאי "מפני שהוא ספק של דבריהם", דבספק דאורייתא מברכין. וכ' הרא"ש דא"י ראי', דהא מה שתקנו חכמים לעשות משום ספק דאורייתא, בזה שפיר מברכין, משא"כ דמאי, דתקנו לעשות מפני ספק של דבריהם, בזה אין מברכין. אבל מה שלא תקנו תקנה מיוחדת מחמת ספק, אלא שעושים מחמת ספק, כמו כסוי הדם של הכוי, בזה עושים המצוה מספק, אבל אין מברכין עליו, שלא לעבור על תשא מספק.

שהשוחט צריך שיתן עפר למטה- כ' הרשב"א (תורת הבית יט.), שחט ולא נתן עפר למטה, גוררו ומכסהו בעפר, והביא ראי' מהא דאמרי' לקמן דדם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות, ואמרי' דגוררין ל' ומכסהו. אולם ע' ברא"ה בבדק הבית שם דכ' דא"י צ' לעשות כן, ורק בסכין, דסופו לינטל משם, צריך לגוררו, אבל בדם הניתז לא בעי גרירה, ולא אמרי' דא"י ראו' לבילה, שהרי ה' ראוי לבילה כשניתז, ולכן שפיר ראוי הוא לכסוי. ולכאור' דברי הרא"ה צ"ע, דהא כל היכא דראוי לבילה, צריך לעשותו לבלותו לכתחלה, ולכן מ"ש כאן דא"י צ' לגוררו לכתחלה. וע' במנחה שלימה דביאר דס"ל להרא"ה דעיקר מצות כסוי הדם הוא עפר שלמעלה, ומה שצריך ליתן עפר למטה הוא תנאי בצורת המצוה, ולכן ס"ל להרא"ה דכל היכא דהדם כבר נפל במקום מסויים ונתחייב באופן דיעבד על הכסוי, שוב אין צריך לגרור הדם, דכבר נתבטל דין זה דצריך להיות עפר למטה. אבל הרשב"א ס"ל דצריך להיות העפר שם משום מעשה המצוה עצמה, ולכן צריך לגרור הדם כדי להניח עפר למטה.

בארבעה פרקים אלו העמידו חכמים דבריהן על דין תורה- כ' הרמ"א (חו"מ קצ"ט, ג') בשם המהרי"ל, דהנותן מצות על יין לקידוש בערב שבת דקנה, דכל כה"ג העמידו דבריהן על דין תורה. וע' בביאור הגר"א שם דמבואר דלמד כן מסוגיין, אולם כ' דדברי המהרי"ל אינם מוכרחים.

יום המיוחד טעון כרוז- הק' הבכור שור, למה צריך קרא לזה, פשיטא דצריך להודיע דהו"ל לפני עור לא תתן מכשול. וכ' דלפי מש"כ במקו"א דאפי' במכרה סתם (לאו דוקא לשחיטה) צריך להודיעו, א"כ י"ל דלגבי איסור דלפני עור לא יהי' עובר, משום דיש לתלות דקנאו לשם חרישה, ואף דרובא לשחיטה קונין בתקופה זו. וא"כ, רק משום דכתי' דטעון כרוז, אמרי' שלא יתלה, וצריך להודיעו. וגם למ"ד דס"ל דמיירי דמכרה בפירוש לשחיטה, ה' שייך לתלות במיעוט השוחטים ביו"ט עצמו, ולכן לא שייך לפני עור, ולכן צריך קרא דטעון כרוז. וע"ע בראש יוסף דבלא קרא זו (והוא כ' דאסמכתא הוא, ע"ש), ה"א דעל הלוקח לברר הדבר, ולא על המוכר להזהירו, קמ"ל.

כסוי הדם

כסוי הדם- ע' ברא"ש (סוף סי' ו'), שהביא מהבה"ג דמברכין על כסוי הדם אחר שמכסהו. ואע"ג דבכל מצוות מברכין עליהן עורב לעשייתן, הנ"מ בתחלת המצוה, אבל זו סיום מצוה היא, ובאמצע מצוה אינו ראוי לברך. הלכך, מברך על השחיטה קודם התחלת המצוה, ועל כסוי אחר גמר המצוה. וסיים דהעולם לא נהגו כן, משום דחשיבי כסוי מצוה בפנ"ע. ומשמע דזהו המח' בה"ג והעולם, דהבה"ג ס"ל דמצות כסוי הוא סיום מצות שחיטה, והעולם ס"ל דמצוה בפנ"ע היא.

ונוהג בכוי... ואם שחטו אין מכסין את דמו- ע' ברא"ש שכ' דאם שחטו ביו"ט, נשאר מן הדם עד הלילה, יכסה ולא יברך. והק' הפלתי (כ"ח, א'), דאם שייך לכסות הדם לאחר יו"ט, א"כ מהו הה"א דדוחה יו"ט, הרי יכול לקיים